

Stichting Oude Groninger Kerken

Beleidsplan 2013-2016

Inleiding	3
De Stichting Oude Groninger Kerken in het kort	4
Hoe staan we ervoor	10
Hoofdpijnen van beleid 2013-2016	16
Begroting	22

De kerk van Usquert

Inleiding

Dit is het beleidsplan van de Stichting Oude Groninger Kerken (SOGK) voor de periode 2013-2016. In dit beleidsplan geven we aan waarmee we de komende jaren aan de slag willen gaan. Ons doel daarbij is de eeuwenoude Groninger kerken te behouden. Als gebouw, maar ook als middelpunt van het lokale en regionale culturele leven.

In 2009 bestond de SOGK veertig jaar. Op ons jubileumfeest hield de Groningse gedeputeerde van Cultuur Hans Gerritsen een rede. Hij zei onder andere het volgende:

“In de provincie Groningen zijn vele prachtige oude kerken te vinden die beslist bewaard moeten blijven voor de toekomst. Deze bijzondere kerkgebouwen in onze provincie zijn van onschatbare cultuurhistorische waarde. Steeds meer oude kerken verliezen echter hun oorspronkelijke bestemming. En daarmee is ook het onderhoud niet langer gegarandeerd. Daarom is het zo goed dat u al sinds 1969 de opgave ter hand hebt genomen om oude kerken in de provincie Groningen in stand te houden. De Stichting Oude Groninger Kerken heeft zich de afgelopen veertig jaar enorm ontwikkeld. Zowel regionaal als nationaal. U heeft inmiddels een voorbeeldfunctie in het erfgoedveld en u initieert tal van projecten. Vaak op een creatieve en opvallende wijze. U slaat een brug tussen verschillende erfgoedsectoren, toerisme, kunst, verleden, heden en toekomst.”

Een brug slaan tussen verschillende sectoren, heden en toekomst verbinden. Dat is wat de oude Groninger kerken doen. En dat is waar de SOGK zich met volle overtuiging voor blijft inzetten. Hoe we dat de komende jaren gaan doen, en welke nieuwe accenten we in ons werk aanbrengen, leest u in dit beleidsplan.

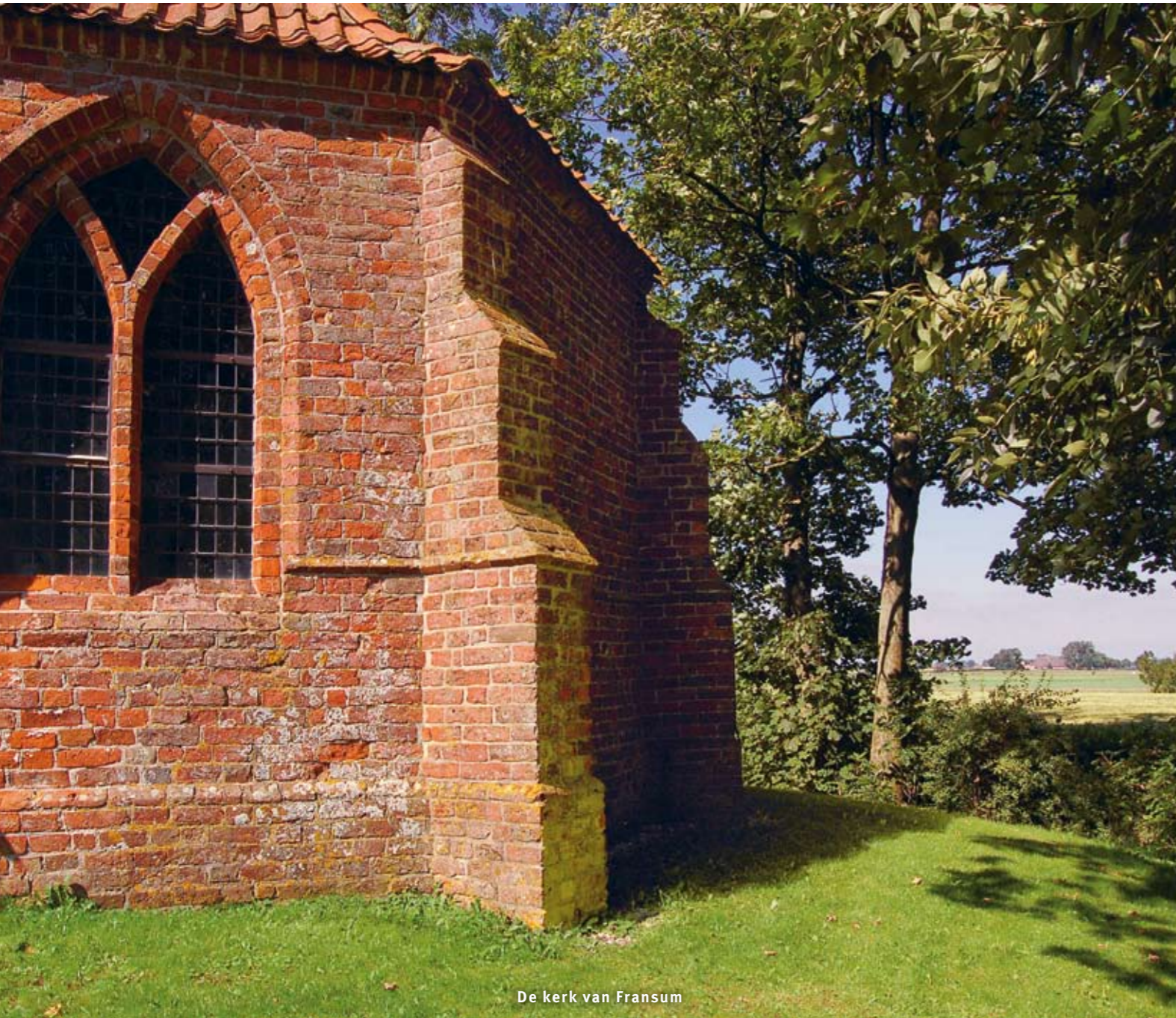
Een belangrijk motto in de komende jaren is ‘Samen staan we sterk’. Net als in de voorgaande veertig jaar zullen we de samenwerking blijven zoeken. Op alle terreinen.

En nadrukkelijk ook als partner van lokale en regionale initiatiefnemers op cultureel terrein. Samen met hen geven we onze eeuwenoude kerken steeds vaker en met steeds meer succes een eigentijdse functie als plaats van ontmoeting, reflectie en beleving.

Groningen
november 2010

Bestuur en directie van de Stichting Oude Groninger Kerken

De Stichting Oude Groninger Kerken in het kort

De kerk van Fransum

Missie

De missie van onze stichting luidt:

De Stichting Oude Groninger Kerken zet zich in voor het materiële en functionele behoud van de monumentale Groninger kerken en hun omgeving.

Materieel en functioneel behoud gaan bij de SOGK hand in hand. Want Oude Groninger kerken zijn niet alleen waardevolle historisch gebouwen, het zijn vanouds ook plaatsen van ontmoeting. Daarvoor zijn ze ooit gebouwd. Als centrum van het lokale en regionale culturele leven in Groningen. Die functie willen we behouden, waar nodig terugvinden, en waar mogelijk versterken. Al eeuwenlang staan de Groninger kerken midden in de samenleving. Letterlijk en figuurlijk. De SOGK zet zich ervoor in dat dat zo blijft.

Doelen

Op basis van deze missie heeft de SOGK de volgende doelen:

- restaureren en beheren van oude historische kerken, kerkhoven en andere bijzondere historische gebouwen
- vergroten van de belangstelling voor en de kennis van de Oude Groninger Kerken en de regionale geschiedenis bij het algemene publiek, met speciale aandacht voor de schooljeugd
- adviseren en ondersteunen van andere erfgoedinstellingen op het gebied van restauratie, onderhoud en publieksbereik
- in stand houden van een historische culturele infrastructuur in stad en ommeland
- faciliteren en stimuleren van lokale en regionale culturele activiteiten
- bevorderen van de leefbaarheid en vitaliteit van lokale gemeenschappen
- bijdragen aan de toeristische aantrekkelijkheid van Groningen.

Ontstaan en ontwikkeling

De Stichting Oude Groninger Kerken is in 1969 opgericht. Dit initiatief werd destijds genomen omdat het voor lokale gemeenschappen vanwege het gebrek aan middelen steeds moeilijker was geworden om kerken te onderhouden; vele raakten daardoor in verval. De initiatiefnemers van de SOGK vonden dat de oude Groninger kerken, met hun soms wereldbepaalde orgels en de bij de kerk behorende kerkhoven, behouden moesten blijven.

Inmiddels is de Stichting Oude Groninger Kerken uitgegroeid tot een van de grootste particuliere monumentenorganisaties in Nederland met een voorbeeldfunctie op het gebied van instandhouding, locatiebeheer en publieksbereik. De waardering voor deze kerken en het werk van onze stichting is de afgelopen decennia steeds toegenomen.

Mijlpalen

Als we terugkijken op de inmiddels veertigjarige geschiedenis van de SOGK, dan mogen we concluderen dat er veel is gebeurd en dat we dankzij onze donateurs, subsidiegevers en medewerkers veel hebben kunnen bereiken. Mijlpalen waren steeds opnieuw de ingebruiknemingen van de kerken die na restauratie beschikbaar zijn gekomen voor de Groningse gemeenschap. De restauratie van de kerk van Vierhuizen noemen we in het bijzonder omdat dit project onze stichting op de landelijke kaart heeft gezet. De toekenning van de prijzen van het Prins Bernard Cultuurfonds en Europa Nostra (een federatie van 250 non-gouvernementele organisaties en non-profit organisaties uit 45 landen die zich onder andere inzet voor het behoud van cultureel erfgoed) zien wij als mijlpalen en erkenning voor de bijzonder positie van onze stichting in erfgoedland.

Oude gebouwen, nieuwe functies

Aanvankelijke concentreerde de SOGK zich op het verwerven, restaureren en behouden van de kerkgebouwen. In de loop der jaren - naarmate de SOGK als bouwmeester haar doelen meer en meer bereikte - heeft de SOGK het doel verbreed. De SOGK stelt zich ook nadrukkelijk ten doel de eeuwenoude kerken (opnieuw) een passende maatschappelijke functie te geven. Het accent ligt daarbij op de regionale cultuur.

Jaarlijks bieden onze kerken onderdak aan tientallen culturele evenementen. Concerten, uitvoeringen, lezingen en festivals. Kleinschalig of van internationale allure. Zoals bijvoorbeeld: de ZomerJazzFietstour, het Peter de Grote Festival, de Musikalische Sommer, Noorderlicht, Festival Terug naar het Begin, de Nederlandse Cultuurlezing en het jaarlijks terugkerende Stichtingsconcert in samenwerking met Musica Antiqua Nova. En uiteraard de Open Monumentendag!

Educatie

Onder het motto 'wie de jeugd heeft, heeft de toekomst' richt de SOGK zich in het kader van de erfgoededucatie de laatste jaren sterk op alle lagen van het onderwijs: van basisonderwijs tot wetenschappelijk onderwijs. Wij bieden kant-en-klare projecten aan en bieden op onze site hulp en ideeën voor leerlingen bij het maken van werkstukken of spreekbeurten. Ook stellen wij stageplekken beschikbaar om onderzoek te doen of werkervaring op te doen.

Oude Groninger Kerken zijn toeristische trekpleister

Provincie, gemeente en toeristisch Groningen trekken sinds 2003 in *Marketing Groningen* gezamenlijk op in de toeristische promotie van onze provincie. In 2004 lanceerde Marketing Groningen de G7: zeven toeristische highlights in onze provincie, als speerpunten in het gezamenlijke promotiebeleid. Die zeven speerpunten zijn: de Stad, de Wierden, de Borgen, Pieterburen, het Lauwersmeer, de vesting Bourtange en de *Oude Groninger Kerken!*

Restauratie van de kerk van Vierhuizen

Concert op een Bijzondere Locatie, de Remonstrantse Kerk in Groningen

Samenwerking

SOGK kan haar doelen alleen bereiken door samen te werken met partners binnen en buiten de erfgoedwereld. In de afgelopen jaren heeft SOGK dan ook samengewerkt met vele tientallen plaatselijke, regionale en landelijke culturele organisaties. In samenwerking met onze partners zijn vele cultuurhistorische activiteiten georganiseerd, zoals fietstochten, een archeologische tentoonstellingen, schrijverslezingen, de uitgave van een arrangementenfolder over het Hoogeland en een quiltfestival dat in 2010 zo'n 2200 bezoekers trok.

Bijzondere Locaties Groningen

Een bijzonder samenwerkingsverband hebben wij met Bijzondere Locaties Groningen (BLG). Deze organisatie heeft als doel mooie oude gebouwen, waaronder kerken, nieuw leven in te blazen. BLG doet dit onder andere door de locatie beschikbaar te stellen voor bijvoorbeeld concerten, theatervoorstellingen, tentoonstellingen, feesten, congressen en vergaderingen. In de erfgoedwereld is BLG een belangrijke speler door zijn professionaliteit op het gebied van locatiebeheer en publieksbereik van herbestemde monumenten in de Collectie Groningen.

Enkele voorbeelden van kerken die vallen onder BLG zijn de Der Aa-kerk, de Remonstrantse kerk en de Noorderkerk in de stad en onze kerk/erfgoedlogement/restaurant De Amshoff in Kiel-Windeweer. Ook zijn er vergevorderde plannen voor de toevoeging van de herbestemde watertoren bij het Noorderplantsoen in Groningen, de kerk van Leegkerk en het Raadhuis van Berlage in Usquert aan Bijzondere Locaties Groningen. Bij de ontwikkeling van nieuwe projecten werkt BLG nauw samen met de N.V. Groninger Monumentenfonds.

Organisatie

De SOGK heeft een bestuur en een Raad van Advies. Het uitvoerende werk wordt gedaan door negentien medewerkers van het bureau en vele honderden vrijwilligers.

Goedgekeurd!

De SOGK draagt twee belangrijke keurmerken:

CBF-keur

De SOGK heeft als enige erfgoedinstelling in Groningen het CBF-keur (Centraal Bureau Fondsenwerving). Het CBF houdt toezicht op goede doelen in Nederland. Op verzoek van de fondsenwervende instelling of kansspelbegunstigde beoordeelt het CBF het bestuur en beleid van de instelling, hoe ze geld binnenkrijgen, hoe ze het besteden en hoe ze daar verslag over uitbrengen. Als de goede doelen aan de criteria van het CBF voldoen krijgen ze een stempel van goedkeuring

AMO-status

In 2008 verleende minister Plasterk onze organisatie de status van Aangewezen Monumenten Organisatie (AMO). Een AMO heeft op basis van de prestaties in het verleden bewezen over voldoende expertise te beschikken om verantwoord (gesubsidieerde) instandhoudingstaken te kunnen uitvoeren.

Hoe staan we ervoor?

Kerkhof bij de kerk van Krewerd

In haar veertigjarig bestaan heeft de SOGK veel gedaan en bereikt. Hieronder de belangrijkste resultaten op een rijtje.

Kengetallen	1979	1989	1999	2009
Kerken in bezit	 35	 38	 45	 62
Overige gebouwen in bezit	 1	 4	 7	 19
Kerkhoven in bezit	 2	 5	 17	 34
Donateurs	 5140	 5824	 5993	 6225
Kerken gerestaureerd	 14	 25	 40	 60
Actieve vrijwilligers	 150	 190	 350	 545
Vaste medewerkers	 1	 3	 7	 15
Culturele evenementen in/rond onze kerken (naar schatting)	 20	 90	 120	 200

In dit hoofdstuk gaan we meer inhoudelijk in op een aantal relevante aspecten en onderdelen van ons werk. Daarbij wordt ook duidelijk welke nieuwe accenten we in ons beleid moeten aanbrengen.

Bezit

De SOGK heeft in de afgelopen veertig jaar tientallen kerken, een synagoge, kerkhoven, terreinen, een botanische tuin, lijkhuisjes, pastoriën en torens etc. onder haar hoede gekregen. In alle gevallen waren de oorspronkelijke eigenaren niet meer in staat om de instandhouding van hun bezit op korte of langere termijn te garanderen. De stichting heeft voor dat bedreigde erfgoed steeds een nieuwe, passende bestemming weten te vinden die aansluit bij maatschappelijke ontwikkelingen of wensen vanuit de diverse gemeenschappen.

Dit beleid zal ook in de komende jaren worden voortgezet. Gezien de ontwikkelingen in kerkelijk Groningen verwachten wij een uitbreiding van ons bezit van met twee of meer monumenten per jaar. Wij kunnen onze bijdrage aan het behoud van de Collectie Groningen blijven leveren als onze inkomsten van onder andere de provincie duidelijk stijgen.

Donateurs

De SOGK heeft ca. 6100 donateurs. Dat is veel. Toch kunnen wij niet spreken van een grote naamsbekendheid onder brede lagen van de bevolking. Dat blijkt ook uit de leeftijdsopbouw van ons donateurbestand, dat voornamelijk bestaat uit mensen van 45 jaar en ouder. Dit maakt de stichting op termijn kwetsbaar. We zullen daarom meer aandacht moeten besteden aan jongere doelgroepen.

Financiën

De SOGK verwerft haar inkomen langs drie sporen:

- 1 reguliere donaties
- 2 fondsen en subsidies
- 3 legaten en incidentele donaties

De financiële positie van de stichting kan op dit moment als 'gezond' worden gekenmerkt. Het vermogen van de stichting heeft een behoorlijke omvang. Het vermogen is hard nodig vanwege de enorme opgave waarvoor wij staan. Door de problematiek van ontkerkelijking en krimp zal een steeds groot beroep op onze financiële spankracht worden gedaan. Dat is en blijft een punt van grote zorg.

Dienstverlening aan derden

De directeur en diverse bureaumedewerkers van de SOGK worden regelmatig gevraagd om hun ervaringen en kennis op het gebied van beheer en gebruik van erfgoed te delen met landelijk en regionaal opererende organisaties. Mede hierdoor wordt de SOGK gezien als een 'natuurlijke partner' voor interessante projecten die aansluiten bij de doelstelling van de stichting. In onze jaarverslagen wordt een overzicht gegeven van de organisaties waarvoor wij werkzaamheden uitvoeren. Als voorbeelden noemen we het bisdom Groningen-Leeuwarden, de drie museale borgen, de Vereniging Beheerders Monumentale Kerken in Nederland en de N.V. Groninger Monumentenfonds.

Educatie

In de achterliggende periode heeft de SOGK veel gedaan aan educatie, vooral voor de leerlingen van het basis- en voortgezet onderwijs. Enkele voorbeelden van lesmateriaal:

'Kijk, een kerk!'

Met dit kleurige vouwblad kunnen kinderen van groep 6, 7 en 8 zelfstandig aan de slag in alle monumentale kerken in de provincie Groningen. Het kijkblad wordt in pakketten verkocht aan scholen.

'Een koffer vol scherven'

Dit project laat leerlingen van de brugklas kennis maken met het werk van de archeoloog en laat hen in de huid van een onderzoeker kruipen. Tijdens een bezoek aan een opgraving, depot of museum krijgen zij in de praktijk te zien hoe bodemsporen en voorwerpen die eeuwenlang in de grond waren verborgen, informatie verschaffen over het leven van onze voorouders.

Focke in de kerk, educatief project rond de kerk van Doezum

'Focke komt terug!'

Honderden scholen maken gebruik van lesmateriaal rondom Focke, een middeleeuws jongetje uit historische jeugdromans van Martin Letterie. Het lesmateriaal is bedoeld voor de groepen 3 en 4, 5 en 6 en 7 en 8.

'Schoolreisjes naar de Middeleeuwen'

Deze schoolreisjes zijn op maat ontwikkeld en georganiseerd voor kinderen van het speciaal onderwijs met leer- en gedragsproblemen.

Maatschappelijke functie / Culturele activiteiten

In het kader van onze ambitie de maatschappelijke functie van onze eeuwenoude kerken te versterken, werkt de SOGK steeds intensiever samen met partners zowel binnen als buiten de erfgoedwereld. In de afgelopen jaren heeft SOGK samengewerkt met vele tientallen plaatselijke, regionale en landelijke culturele organisaties, waaronder:

- Landschapsbeheer Groningen
- Ostfriesische Landschaft
- Denkmalpflege Niedersachsen
- Stichting Kunst en Openbare Ruimte
- Stichting Het Groninger Landschap
- Groninger Forum
- Libau
- RUG/Instituut voor Christelijk Religieus Erfgoed
- Museumhuis Groningen
- Culturele Raad Middelstum
- Fotomanifestatie Noorderlicht
- Het Groninger Museum
- Stichting Circuit
- Cultuurhistorisch centrum Oldambt
- Archeologisch Informatiepunten
- Museum Het Hoogeland Warffum
- Diverse lokale verenigingen

Enkele voorbeelden van de samen georganiseerde en uitgevoerde projecten en evenementen:

- Kerken in het Groen (herstel van meer dan vijftig kerkhoven in de provincie Groningen)
- Landmerken(revitalisering van acht ensembles van kerk, toren en kerkhof langs de waddenkust)
- Onderzoek en uitgave standaardwerk over de middeleeuwse gewelfschilderingen in Groningen en Niedersachsen
- OpHoogte Gedacht (zeven kunstprojecten van nationaal en internationaal bekende kunstenaars op kerkhoven van onze stichting)
- KunstCircuit (moderne kunst in oude kerken)
- www.hetverhaalvangroningen.nl.

Zowel onze partners als wijzelf hebben veel baat bij samenwerking. Wij worden op deze manier betrokken bij activiteiten die te maken hebben met kunst en cultuurhistorie in bredere zin en bereiken zo nieuwe doelgroepen. De samenwerkingspartner profiteert onder andere van onze kennis en ervaring bij het organiseren van culturele activiteiten én natuurlijk ook van onze locaties: de Groninger kerken.

Onder het motto 'Samen staan we sterk' willen we de samenwerking met culturele partners in de komende periode verder versterken.

Organisatie

De eindverantwoordelijkheid voor het te voeren beleid berust bij het bestuur. Het bestuur wordt benoemd door de Raad van Toezicht. Het bestuur heeft op hoofdlijnen een controlerende en sturende taak bij de ontwikkeling en uitvoering van het beleid. De Raad van Toezicht is daarbij het maatschappelijk geweten van de stichting. Het beleid van de stichting wordt onder verantwoordelijkheid van de directeur door het bureau uitgevoerd. De SOGK heeft op dit moment dertien betaalde medewerkers.

De interne organisatiestructuur voldoet goed. In het licht van dit beleidsplan verwachten we een uitbreiding van het aantal bureaumedewerkers. Meer hierover in het volgende hoofdstuk.

Vrijwilligers

Er zijn bijna zeshonderd vrijwilligers in onze organisatie actief. Zij ontvangen individuele bezoekers en groepen in de kerken en zijn betrokken bij minimaal één culturele activiteit per kwartaal per kerk. Daarnaast zijn zij verantwoordelijk voor de exploitatie van onze kerken en terreinen. Vrijwilligers met een speciale kennis of belangstelling geven advies voor het onderhoud van orgels, uurwerken, luidklokken en kerkhoven.

Op deze manier dragen zij hun steentje bij aan de leefbaarheid van de dorpen en de kwaliteit van onze taken op het gebied van instandhouding en het wekken van belangstelling voor het Groningse erfgoed.

Het grote aantal vrijwilligers is een belangrijke graadmeter voor het maatschappelijk draagvlak van onze organisatie. Ons vrijwilligersbestand is echter wel aan vergrijzing onderhevig.

Algemene maatschappelijke ontwikkelingen

Aan het eind van dit hoofdstuk willen we kort stilstaan bij enkele algemene maatschappelijke ontwikkelingen die voor de toekomst van de SOGK van belang zijn:

Doorgaande ontkerkelijking

De ontkerkelijking in ons land gaat door. In combinatie met de afname van de bevolking in veel plattelandsgebieden leidt dit ertoe dat het voor plaatselijke kerkgemeenschappen steeds moeilijker wordt zelf hun kerk te beheren. Als gevolg hiervan zullen in versneld tempo kerken aan onze stichting worden overgedragen. Dit leidt tot een extra druk op onze financiën en organisatie. Willen wij een belangrijke speler op het gebied van leefbaarheid en culturele diversiteit in onze provincie blijven, dan zal onze bureauorganisatie in zijn rol als aanjager moeten worden versterkt. Wij zullen onze gelden met name op dit punt inzetten.

Bevolking op het platteland krimpt

De krimp in veel plattelandsgebieden leidt tot afnemend draagvlak voor allerlei publieke voorzieningen, zoals bijvoorbeeld buurthuizen en dorpscafés. Dat kan ertoe leiden dat de kerk straks nog de enige publieke voorziening in een dorp zal zijn. Dat betekent dat de betekenis van onze kerken voor de leefbaarheid in de dorpen verhoudingsgewijs zal toenemen. Dat onderstreept het belang van goed onderhoud en beheer.

Toenemende aandacht voor regionale culturele identiteit

In deze tijd die gekenmerkt wordt door mondialisering, digitalisering en vervagende grenzen zien we een oplevende belangstelling voor de geschiedenis en de cultuur van de eigen streek. De oude Groninger kerken zijn bij uitstek plaatsen en voorzieningen waar de beleving van de eigen geschiedenis en cultuur vorm kan krijgen. Deze ontwikkeling ondersteunt ons beleid zoals samengevat in het motto 'Samen staan we sterk'.

hier zijn twee witregels verwijderd zodat de tekst precies past

Hoofdlijnen van beleid 2013-2016

Erfgoededucatie bij de kerk van Westeremden

In dit hoofdstuk geven we aan waarmee we de komende jaren aan de slag willen gaan, voortbouwend op ons beleid van de afgelopen jaren. Met ons beleid geven we uitvoering aan de opdracht zoals we die in onze missie verwoorden, en werken we aan het realiseren van onze doelen. Voor het gemak herhalen we die hier:

Missie

De Stichting Oude Groninger Kerken zet zich in voor het materiele en functionele behoud van de Groninger kerken en hun omgeving.

Materieel en functioneel behoud gaan bij de SOGK hand in hand. Want Groninger kerken zijn niet alleen waardevolle historisch gebouwen, het zijn vanouds ook plaatsen van ontmoeting. Daarvoor zijn ze ooit gebouwd. Als centrum van het lokale en regionale culturele leven. Die functie willen we behouden, waar nodig terugvinden, en waar mogelijk versterken. Al eeuwenlang staan de Groninger kerken midden in de samenleving. Letterlijk en figuurlijk. De SOGK zet zich ervoor in dat dat zo blijft.

Doelen

Op basis van deze missie heeft de SOGK de volgende doelen:

- Restaureren en beheren van oude historische kerken, kerkhoven en andere bijzondere historische gebouwen
- Vergroten van de belangstelling voor en kennis van de Groninger Kerken en de regionale geschiedenis bij het algemene publiek, met speciale aandacht voor het onderwijs
- Adviseren en ondersteunen van andere erfgoedinstellingen op het gebied van restauratie, onderhoud en publieksbereik
- In stand houden van een historische culturele infrastructuur in stad en ommeland
- Faciliteren en stimuleren van lokale en regionale culturele activiteiten
- Bevorderen van de leefbaarheid en vitaliteit van lokale gemeenschappen
- Bijdragen aan de toeristische aantrekkelijkheid van Groningen

Opgaven

De komende jaren stellen we onszelf de volgende opgaven:

Kerken nieuwe bestemmingen geven

Gezien de verwachte toename van ons bezit aan kerken die geen religieuze functie meer hebben, verwachten wij in deze beleidsperiode meerdere projecten op het gebied van nieuw gebruik en herbestemming uit te voeren. Op deze wijze willen wij een bijdrage leveren aan de versterking van de culturele infrastructuur van de provincie. Anders gezegd: onze ruim zestig kerken zijn even zo vele culturele voorzieningen, zoals concertzalen en theaters. Wij zullen ons inzetten voor de versterking van het zogeheten locatiemanagement zodat beheerders nog beter worden toegerust om een goede gastheer of -vrouw voor mensen en manifestaties te kunnen zijn.

Maatschappelijke en culturele functies versterken

Het versterken van maatschappelijke en culturele functies kan alleen door samen te werken! *Samen sta je sterk*. Dit motto is voor ons een belangrijke leidraad in de periode 2013-2016. Alleen in samenwerking met anderen kunnen wij onze doelstellingen realiseren.

SOGK zal nóg vaker de samenwerking zoeken met andere culturele organisaties voor de organisatie van culturele activiteiten. Dit doen wij door het opzetten van een (digitaal) netwerk, de sociale media, het organiseren van netwerkbijeenkomsten en het participeren in bestaande of nieuwe verbanden.

Neveneffect: door een veelkleurige culturele programmering in de kerken bevorderen wij de aantrekkelijkheid en de leefbaarheid van onze provincie.

Dienstverlening aan derden intensiveren

Ook kunnen eigenaren van cultureel erfgoed in deze beleidsperiode weer profiteren van onze deskundigheid op dit gebied. Wij verwachten deze dienstverlening in deze beleidsperiode sterk uit te breiden om zo een bijdrage te leveren aan het op peil houden van kwaliteit van het erfgoed in Groningen.

Extra aandacht voor kerkinterieur, omgeving kerken, grafcultuur en verhalen

In de beleidsperiode 2013-2016 willen extra aandacht besteden aan het totale en vaak kwetsbare ensemble: kerk, kerkhof, kerkenpaden, lijkhuisjes etc. Bij de instandhouding en de presentatie richten we ons dus niet alleen op het gebouwde erfgoed, maar ook op het interieur, de aanwezige orgels en omgeving van de kerk, de grafcultuur en 'de verhalen'.

Verdere ontwikkeling 'Het Verhaal van Groningen' (digitalisering)

SOGK is partner in 'Het verhaal van Groningen'. Wij zien dit project als een waardevolle aanvulling op de ontwikkeling van 'Groninger kerken in het digitale domein'.

Wij zullen in de periode 2013-2016 een concrete bijdrage leveren aan de verdere ontwikkeling van www.hetverhaalvangroningen.nl. Dat doen wij onder andere door onze informatie en documentatie over de geschiedenis van religieus erfgoed in Groningen uit te breiden en zowel digitaal en als in gedrukte vorm beschikbaar te stellen. Ook zullen wij vaker samenwerken met de andere betrokken organisaties aan 'Het verhaal van Groningen'.

Daarnaast zal onze website als portal dienen voor www.hetverhaalvangroningen.nl. Op deze wijze hopen wij de bezoekersaantallen van beide websites te vergroten. Verder zullen wij meewerken aan activiteiten die vanuit de werkorganisatie www.hetverhaalvangroningen.nl op basis van een werkplan worden ontwikkeld. Wij nemen zo nodig initiatieven om onze bestaande digitale activiteiten in dat werkplan in te passen.

Henk van Os vertelt tijdens het *Festival Terug naar het begin*

Verjongen

SOGK wil zich meer op mensen jonger dan 45 richten. Want deze groep bereiken we op dit moment nog te weinig.

We proberen mensen onder de 45 te bereiken door samenwerkingsverbanden aan te gaan (Samen staan we sterk) en activiteiten te ontwikkelen die zich specifiek op deze doelgroep richten. Hierbij kan gedacht worden aan de uitvoering van de aanbevelingen die gedaan zijn in het rapport Wall of Sound uit 2008 om nieuwe doelgroepen te bereiken voor de unieke Groninger orgelcultuur.

Daarnaast zal Bijzondere Locaties Groningen nog vaker participeren in initiatieven in die zich richten op mensen die jonger zijn dan 45 jaar.

Bezoekersaantallen verhogen

Ons doel voor de periode 2013-2016 is een duidelijke stijging van het aantal bezoeken aan de kerken en onze digitale infrastructuur. Wij zullen gebruik maken van software om een beter inzicht krijgen in bezoekersaantallen en doelgroepbereik van onze website.

Educatie versterken en doelgroepen uitbreiden

SOGK streeft naar een toename van het aantal onderwijsinstellingen, leerlingen en studenten aan onze educatieve programma's. Wij zullen in de periode 2013-2016 veel investeren in het vervaardigen van lesmateriaal, het ontwerpen van lescycli en het entameren van projecten voor het basisonderwijs - al dan niet in samenwerking met andere erfgoedinstellingen zoals het Museumhuis Groningen. Daarnaast zal de SOGK in deze beleidsperiode verder gaan met het ontwikkelen van de zogenaamde doorgaande leerlijn. (Bij een doorgaande leerlijn wordt aangegeven wat de volgorde en de inhoud van de lesstof is die wordt aangeboden.)

Nieuwe doelgroepen

Binnen deze educatieve projecten willen wij ook nieuwe doelgroepen binnen het onderwijs bereiken zoals het vmbo en het speciaal onderwijs. Voor het hoger en universitair onderwijs worden meerdere stageplekken beschikbaar gesteld. Om werkervaring op te doen, maar ook om onderzoek op deelterreinen binnen de erfgoedsector mogelijk te maken.

Donateurs(bijdragen), bijdragen fondsen en andere geldschietters op peil houden

Door middel van een actief en gericht wervingsprogramma willen wij het donateurbestand minimaal handhaven op het niveau van het begin van de beleidsperiode.

Om het donateurbestand en het aantal sponsors op peil te houden, investeren wij in werving én binding. 'Binden' doen wij door de uitgave van het kwartaalblad *Groninger Kerken*. Daarnaast organiseren wij minimaal vier lezingen en excursies, en geven wij twee publicaties per jaar uit over (deel)onderwerpen die aansluiten bij onze doestellingen. Verder is er onze web-

site die informatie biedt over alle culturele activiteiten en is er een webwinkel. 'Werven' gebeurt op basis van een communicatie- en wervingsplan dat wij permanent aanpassen aan de maatschappelijke ontwikkelingen en de wensen van onze (potentiële) donateurs en sponsors.

Ook is het ons streven om de bijdrage van fondsen en andere geldschietters op peil te blijven houden.

Vrijwilligersorganisatie versterken

Naast de betrokkenheid van onze donateurs vormt de animo voor het verrichten van vrijwilligerswerk een belangrijke graadmeter voor het maatschappelijk draagvlak van onze organisatie. De communicatiemedewerker van de stichting staat open voor de wensen en mogelijkheden van de vrijwilligers en stimuleert de organisatie van en deelname aan culturele activiteiten in de kerken. Op deze manier draagt onze organisatie een steentje bij aan de leefbaarheid van de dorpen en het wekken van belangstelling voor het Groningse erfgoed.

Eigen organisatie versterken

Bij een verwachte omvang van het bezit van zeventig gebouwen in 2013 is 2.6 fte per jaar noodzakelijk om de kerntaak van de stichting naar behoren te kunnen uitvoeren. In 2013 is 2.9 fte beschikbaar. 0,3 fte zal vooralsnog worden ingezet voor projectontwikkeling op het gebied van culturele herbestemming en de ontwikkeling van Bijzondere Locaties Groningen.

Wij gaan ervan uit dat de inzet van onze honderden vrijwilligers in deze beleidsperiode op niveau zal blijven. Mocht dit door de demografische ontwikkelingen toch teruglopen dan zullen wij opnieuw moeten bezien in hoeverre de verwachte omvang van de bureauorganisatie voldoende is voor het faciliteren van het locatiebeheer en het stimuleren van culturele activiteiten in de kerke.

Communicatie verbeteren

Aan het einde van deze beleidsperiode, bij een verwachte groei naar tachtig kerken, zal de omvang van de formatie voor publieksbereik en – participatie moet worden uitgebreid met 0,5 fte. De uitbreiding van de formatie is noodzakelijk omdat wij mensen onder de 45 jaar willen bereiken door extra inzet op educatie, culturele activiteiten en sociale media.

Begroting 2013-2016

Uitgaven

Alle bedragen in duizenden euro's

	2012	2013	2014	2015	2016
Instandhouding					
Meerjarenonderhoud gebouwen en terreinen	800	650	650	650	650
Orgels	6	7	8	9	10
Klokken en uurwerken	7,5	8	9	10	11
Bedrijfskosten SOGK	565	545	545	540	545
Subtotaal instandhouding		1210	1212	1209	1216
Exploitatie					
Beheer en dagelijks onderhoud gebouwen en terreinen	283	200	205	210	215
Bedrijfskosten SOGK		25	30	40	45
Subtotaal exploitatie		225	235	250	260
Publieksbereik					
Tijdschrift	73	75	77	79	81
Educatie	0	30	32	34	36
Digitalisering		15	17	19	21
Samenwerkingsprojecten		40	40	40	40
Promotie en werving	40	40	42	44	46
Bedrijfskosten SOGK	194	200	205	210	215
Subtotaal publieksbereik		400	413	426	439
Dienstverlening aan derden					
Bedrijfskosten SOGK	10 ¹⁾	38	48	58	68
Subtotaal dienstverlening		38	48	58	68
Totaal		1873	1908	1943	1983

22

1) Bedrag uit begroting 2010

Deze meerjarenbegroting 2013 - 2016 sluit aan op de begroting 2012. Waar in de begroting 2012 gegevens ontbreken, hebben we ons gebaseerd op begrotingen van eerdere jaren.

Inkomsten

Alle bedragen in duizenden euro's

	2012	2013	2014	2015	2016
Rijkssubsidies					
- voor instandhouding ¹⁾	460 ⁴⁾	400	400	400	400
- voor bedrijfskosten	84	60	60	60	60
Provinciale subsidie²⁾		100	100	96	80
- te bestemmen voor instandhouding		50	50	50	30
- te bestemmen voor exploitatie		25	25	25	25
- te bestemmen voor publieksbereik		25	25	21	25
Subtotaal subsidies		560	560	556	540
Van particulieren					
Particuliere fondsen	200 ⁴⁾	175	175	175	175
Donateurs, giften, legaten	175	195	195	195	195
Subtotaal particulieren		370	370	370	370
Eigen fondsen en bestemmingsreserves³⁾					
- bestemd voor instandhouding		300	300	300	300
- bestemd voor publieksbereik		213	226	247	279
Subtotaal eigen middelen		513	526	547	579
Eigen inkomsten					
Dienstverlening aan derden	174 ⁵⁾	180	190	200	210
Verhuur locaties	135	140	150	160	170
Bijdragen van partners samenwerkingsprojecten		30	30	30	30
Abonnementen en adv. tijdschrift		70	70	70	70
Verkopen (boeken e.d.)	11	10	12	10	14
Subtotaal eigen inkomsten		430	452	470	494
Totaal		1873	1908	1943	1983

23

1) Vanwege de onzekerheid over de rijkssubsidies voor restauraties, zijn mogelijke restauratieprojecten buiten deze begroting gehouden.

2) De gevraagde provinciale subsidie willen we besteden aan de speerpunten in ons beleid: instandhouding Collectie Groningen, eigentijds cultureel gebruik en publieksbereik, waaronder erfgoededucatie en digitalisering.

3) Eigen fondsen betreft opbrengsten uit eigen vermogen. Om deze op-

brengsten op het begrote hoge niveau te kunnen houden, voeren we een actief beleid gericht op het aantrekken van schenkingen, legaten en grote donaties en Fondsen op Naam. Bestemmingsreserves zijn gelden die bij de overdracht van de kerk aan de SOGK zijn meegekomen en bestemd blijven voor de instandhouding van de betreffende kerk.

4) Bedrag uit begroting 2011

5) Bedrag uit begroting 2010

De foto's in deze publicatie (behalve op p. 7, foto: Jur Bekooy) zijn gemaakt door Omke Oudeman en afkomstig uit de jubileumuitgave van Stichting Oude Groninger Kerken *Ooit gebouwd voor altijd* (2009).

Deze uitgave is in november 2010 tijdens het *Prozafestival Het Grote Gebeuren* verkozen tot het Beste Groninger Boek (non-fictie).

Stichting Oude Groninger Kerken

Coehoornsingel 14

9711 BS Groningen

[050] 312 35 69

info@groningerkerken.nl

november 2010

www.groningerkerken.nl

copyright © 2010 Stichting Oude Groninger Kerken